

Mythen

voor de Trendverkenning Demografie
Overijssel 2030

Concept

Trendbureau Overijssel, 2008

Inleiding

Samen met de vijf grote steden in Overijssel en de regio Twente werkte het Trendbureau Overijssel in 2008 mogelijke toekomstbeelden uit voor demografische ontwikkeling in de regio in de Trendverkenning Demografie. Tijdens het vooronderzoek en tijdens de werksessie zijn we tegen enkele mythen aangelopen: bij de ontwikkeling van plannen gaan we vaak uit van ideeën die zich in ons hoofd hebben vastgezet. Vaak gaat het om mythen, ideeën die er zijn omdat ze er nu eenmaal zijn. Ook bij de uitwerking van demografisch beleid komen deze mythen voor. Maar als we ons beleid ontwikkelen op basis van dit soort vaste beelden lopen we het gevaar een verkeerde weg in te slaan. Het is zaak bij beleidsvoorbereiding en het maken van keuzes rekening te houden met dit fenomeen, en bij de onderwerpen die daarbij aan de orde komen telkens de vraag te stellen of het een mythe betreft of dat het de realiteit is.

De tekst in dit document was eerder online beschikbaar. Ook in PDF-formaat zijn in blauw nog steeds links te vinden naar artikelen en filmpjes op internet. Als u internetverbinding heeft, opent de link vanzelf als u met de muis op de tekst gaat staan, de control knop inhoudt en op uw linkermuisknop drukt.

Mythes

Stilstand bevolkingsgroei of krimp leidt tot achteruitgang

Het feit dat de bevolkingsgroei afvlakt betekent nog niet automatisch economische achteruitgang. Zo neemt bijvoorbeeld het aantal huishoudens en het aantal hoogopgeleiden en het aandeel hoge inkomens juist toe de komende jaren. Ook zou je kunnen zeggen dat we met een stabielere bevolkingsomvang de kans krijgen als maatschappij een pas op de plaats te maken en prioriteiten te stellen. In plaats van achter de feiten aan te lopen krijgen we dan meer tijd en ruimte voor persoonlijke behoeften. We gaan van het managen van kwantiteit naar het managen van kwaliteit.

Nederland wordt een grijs land

Hoewel het aandeel ouderen in Nederland de komende jaren toeneemt, is Nederland in Europa met een geboortecijfer van 1,7 nog een van de jongste landen. De verwachte groei in werkgelegenheid hoeft niet uit het buitenland te komen; we hebben in Nederland nog een voorraad WAO'ers, vrouwen, parttimers die de banen kunnen vullen.

Ouderen zijn hulpbehoevend en minder mobiel

Het is een gangbare opvatting dat de Nederlandse samenleving met de vergrijzing zal moeten gaan zorgen voor een groep hulpbehoevende, immobiele bejaarden, de zogenaamde rollatorbejaarden. Maar door medische ontwikkelingen en toenemende participatie van ouderen in de maatschappij krijgen we juist te maken met een bevolkingsgroep die actief blijft doen wat ze nu al doet: werken, leren, surfen op internet, mobiel zijn.

Het merendeel zal bovendien meer geld en tijd te besteden hebben dan nu het geval is, dus in plaats van rollatorbejaarden moeten we denken aan een mobiele bevolkingsgroep die met een fatsoenlijke oudedagvoorziening geld en tijd te spenderen heeft.

Renteniers vanuit Randstad komen naar Overijssel

Renteniers vanuit de Randstad zullen niet per definitie naar Overijssel trekken als ze op zoek zijn naar een gunstig leefklimaat om hun oude dag door te brengen. Ze kunnen immers ook kiezen voor de Spaanse costa. En in eigen land zullen veel mensen die uit de Randstad wegtrekken op zoek naar rust en ruimte eerder gaan naar het gebied waar ze al een binding mee hebben, dan naar Overijssel dat geen sterk onderscheidend imago heeft in Nederland.

Hoogopgeleiden zijn gevoelig voor beleid

De hoogopgeleiden, kansrijke bevolkingsgroep is niet erg gevoelig voor beleid, maar is in grote mate zelfsturend. Dat betekent dat het moeilijk is om deze gewilde bevolkingsgroep aan te trekken voor een regio. Hoogopgeleiden zijn echter wel gevoelig voor service en kwaliteit in hun leefomgeving, en door daarin te voorzien kun je als regio proberen hoogopgeleide mensen naar je toe te trekken. Binding van deze groepen geschiedt door zeer goede faciliteiten op het gebied van scholing, cultuur, zorg, sport en dergelijke.

Kenniseconomie draait om wetenschappelijk of hoger onderwijs en grote bedrijven

Bij kenniseconomie en innovatie denken we vaak aan de belangrijke rol van het wetenschappelijk of hoger onderwijs en grootschalige bedrijven. Maar in de praktijk blijken nu juist het middelbaar beroepsonderwijs en het midden- en kleinbedrijf onmisbaar te zijn voor de vertaling van technologische innovatie naar de praktijk, naar diensten en producten die echt een groot bereik hebben.

Technologie wordt snel ingevoerd

Het is erg moeilijk in te schatten hoe lang het duurt voor een technologische ontwikkeling een omslag teweeg brengt. Van *conference calling* werd begin jaren '90 bijvoorbeeld verwacht dat het onze manier van werken voorgoed zou veranderen, en in de hedendaagse praktijk is *conference calling* nog steeds meer uitzondering dan gewoonte. Aan de andere kant zijn er ook technologische ontwikkelingen die een veel snellere of grotere impact hebben dan verwacht. Zo vonden veel mensen het in de jaren '90 onzin om een mobiele telefoon te hebben. Tegenwoordig kun je niet meer zonder. Misschien is de conclusie gerechtvaardigd dat we de snelheid van invoering van nieuwe technologie op korte termijn meestal overschatten, terwijl we de gevolgen van de invoering van de technologie op lange termijn onderschatten.

Hanzelijn is voor mensen uit de Randstad

'Als de Hanzelijn er komt wordt het makkelijker voor mensen uit de Randstad naar Overijssel te komen' wordt vaak gedacht. De praktijk wijst echter uit dat de Hanzelijn juist een kans biedt voor bedrijven en personen uit Overijssel om de Randstad te bereiken. We moeten sterk sturen op beide effecten.

De burger verandert niet

De mythe dat de burger niet verandert moet steeds opnieuw worden getoetst. Bij de ontwikkeling van internet ging de overheid er aanvankelijk vanuit dat het nog een generatie zou duren voordat de burger per website zaken zou doen met de gemeente. Inmiddels is de meerderheid van de Nederlanders on-line, en doen veel mensen zaken met de gemeente via de gemeentelijke website. Een ander staaltje van veranderend burgerinitiatief zien we in Staphorst. Hier hebben jongeren een hyvespagina geopend om hun eis voor een treinstation kracht bij te zetten.

Global local paradox

Juist doordat we in een globaliserende wereld leven waarin de heterogeniteit lijkt toe te nemen zien we dat steeds meer mensen teruggrijpen naar het eigene, naar het vertrouwde, om zich te kunnen onderscheiden. Regionale identiteit wordt steeds belangrijker, ondanks het feit dat we steeds meer wereldburger zijn. We zoeken naar een vertrouwde plek van waaruit we de wereld veroveren.

Ter illustratie:

bekijk hier [een filmpje van het Trendbureau Overijssel over mythes](#)

Literatuur

- Lees het artikel [Cut the krimp](#) uit Real Estate magazine, editie 49 2006
- Lees het artikel [Zeven clichés over de ruimtelijke ordening van Nederland die moeten worden bijgesteld](#) uit het NRC Handelsblad van 30 oktober 2007
- De brochure [Sociale samenhang: mythe of must](#) van Kei-Centrum (juni 2008)
- Ga naar de pagina [Wat zegt de wetenschap?](#) voor meer bronnen die we hebben gebruikt bij
- de trendverkenning demografie